

Gedeputeerde Staten van Gelderland
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

Datum: 21 juni 2021
Kenmerk: 210073.AdM
Onderwerp: Zienswijze Regionaal waterprogramma, zaaknummer 2021-003386
Behandeld door: Alex de Meijer

Geacht College,

Met dit schrijven dient Natuur en Milieu Gelderland, mede namens Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten en Stichting Het Geldersch Landschap, haar zienswijze in op het Ontwerp Regionaal Waterprogramma 2021-2027 'Water stuurt' (hierna: RWP).

Wij zijn verheugd dat u in het RWP constateert dat niet alles overal kan dan, dat wij ruimte moeten maken voor natuurlijke processen bij ruimtelijke ontwikkelingen en dat het uitgangspunt is dat de functie de mogelijkheden van het bodem- en watersysteem gebruikt, zonder deze op zo'n manier aan te passen dat het systeem wordt aangetast.

Evenwel vinden wij het wenselijk dat op meer plaatsen de doelen concreter worden benoemd, inclusief een tijdsfasering. De vele problemen in het waterbeheer, in relatie met o.a. drinkwaterwinning, klimaatverandering, natuurherstel en de landbouwtransitie, zijn immers urgent. Wij verwijzen graag nog eens naar onze gezamenlijke noodkreet 'Verdroging stoppen door robuust watersysteem' van 24 juni 2020. Onze overlegcultuur is waardevol, maar zonder harde doelen en krachtige sturing verschuiven oplossingen naar achter de horizon. Als voorbeeld: hoe wordt geborgd dat het streven naar 10 tot 20 cm grondwaterstandverhoging ook daadwerkelijk en binnen afzienbare termijn wordt bereikt?

Er worden in het RWP veel verschillende functies en doelen gerelateerd aan water genoemd. Het zal regelmatig voorkomen dat deze functies elkaar in de weg zitten c.q. aanspraak maken op hetzelfde water. Naast herstel van watersystemen (dat moet zorgen voor meer en langer water), speelt ook de verdeling van het water dat er is over de verschillende functies een rol. Het RWP zou in elk geval moeten constateren dat de vraag groter is dan de beschikbaarheid en dat er dus gekozen moet worden. Nog beter zou zijn als het RWP ook kaders meegeeft om tot zo'n keuze te komen. Het is nu naar onze mening nog te vrijblijvend.

In het RWP herkennen wij veel actuele thema's, maar net als in de waterbeheerprogramma's van de waterschappen vragen wij ons af: wat gaat er écht veranderen? Hier en daar zijn nieuwe strevens of hogere doelen benoemd, maar zonder borging hoe deze doelen gehaald gaan worden of binnen welke termijn.

Dit terwijl het RWP de provincie de mogelijkheid geeft om hier een stevige koers voor neer te zetten. Voor zover dit niet alsnog gebeurt, willen wij graag een herijkingsmoment van het RWP na het verschijnen van het KNMI Klimaatsignaal 2021 en de nieuwe Klimaatscenario's 2023.

Bij de conceptversie van het RWP begin 2020 hebben wij gepleit voor meer kwantificering van gegevens. Hoe staat het Gelderse watersysteem (systemen) er nu voor en waar willen we naar toe werken. Hoe wordt dit gemonitord? Welke gegevens zijn er beschikbaar en voor wie? Dat gedeelte mist nu in het RWP. Natuur- en milieuorganisaties vragen bij de provincie al langere tijd om monitoring van abiotische factoren, maar dat gebeurt beperkt (of wij weten het niet). Dit zou in dit RWP in elk geval voor de watergerelateerde factoren wel benoemd mogen worden.

Het thema erfgoed is onderbelicht in dit programma. Het staat alleen genoemd in 3.8 Overstromingsrisico's. Erfgoed (zowel gebouwd als groen) wordt niet alleen bedreigd door overstromingen, maar ook (en misschien nog wel meer) door droogte. Denk aan funderingen van monumentale panden die verzwakken door droogte en aan historische parkaanleggen die in hun voortbestaan worden bedreigd door verminderde wateraanvoer, waar zelfs met een pomp niet meer tegen aan te werken is. De provincie heeft hier via de afdeling Erfgoed wel degelijk aandacht voor en draait mee in diverse onderzoeken en pilots. Het is daarom een misser dat dit onderwerp in het ontwerp-RWP ontbreekt.

In algemene zin loopt bij de 'wie' natuurorganisatie/tbo/grondeigenaar per hoofdstukje door elkaar. Als het gaat om eigenaren met wie men in gesprek wil, ligt de term 'grondeigenaar' voor de hand. Als het gaat om meer algemene belangenbehartiging, dan zou 'natuur- en milieuorganisaties' een betere term zijn.

Op de bladzijden hierna ons commentaar per hoofdstuk, paginanummering volgens de pdf-versie.

Met vriendelijke groet,
mede namens Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten en Stichting Het Geldersch Landschap,



Petra Souwerbren
Directeur Vereniging Natuur en Milieufederatie Gelderland

pagina	tekst	commentaar
P.2	<p>Maatschappelijke functies</p> <p>Op grond van artikel 4.4 van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) legt dit Regionaal waterprogramma de maatschappelijke functies vast voor de betreffende regionale wateren en/of grondwater. Deze vastgelegde maatschappelijke functies spelen een rol bij de beoordeling van een aanvraag voor een omgevingsvergunning voor een milieubelastende activiteit die gevolgen kan hebben voor watersystemen (artikel 8.22 Bkl) of voor een wateractiviteit (artikel 8.84 Bkl). Het bevoegd gezag verleent de omgevingsvergunning alleen als de activiteit samengaat met de maatschappelijke functies die watersystemen vervullen. Wanneer een aanvraag voor een omgevingsvergunning betrekking heeft op een nieuwe onttrekking van water bestemd voor menselijke consumptie, wordt bij de beoordeling van de aanvraag rekening gehouden met het feit dat sprake is van de maatschappelijke functie drinkwateronttrekking. Hiermee wordt voorkomen dat een dergelijke waterwinning wordt gevestigd op een plaats die daarvoor ongeschikt is. Dit ter bescherming van de waterwinning zelf, gelet op de doelstellingen voor drinkwater in de Kaderrichtlijn Water.</p>	<p><i>Nieuwe aanvragen voor winning grondwater toetsen op nut en noodzaak, en op genomen maatregelen om waterverbruik te besparen</i></p> <p><i>Belang van het periodiek actualiseren van het vergunningenbestand</i></p>
P.3	<p>Vanwege onze doelen voor biodiversiteit leggen we de volgende maatschappelijke functies vast:</p> <ul style="list-style-type: none"> - natte landnatuur (zie ook 3.24) - beschermingszone natte landnatuur (zie ook 3.25) - ecologische verbindingzones (zie ook 3.30) - natuurwateren (zie ook 3.26) 	<p><i>Voor overige natuur, met name op de zandgronden, speelt ook het aspect van het gecombineerde effect van verdroging en verzuring. Met andere woorden ook daar is aandacht gevraagd als het gaat om herstel van de hydrologische situatie</i></p>
P.4	<p>Hoofdstuk 2</p>	<p><i>In dit hoofdstuk mist een alinea over de samenhang met het lopende traject ASV (aanvullende strategische voorraden). Dit zou hier volgens ons ook een plek moeten hebben</i></p>
P.4	<p>Onderdeel te vies en te warm</p>	<p><i>In dit kader is inderdaad aandacht nodig voor vermijden/beperken van het gebruik van bestrijdingsmiddelen en voorkomen van overbemesting van</i></p>

		<i>gronden in verband met het doorslaan van nitraat en fosfaat. Zie ook onder</i>
P.5	Onderdeel Grondwaterbeheer	<i>Door weidegang verplicht te stellen wordt het probleem van ammoniak en dus stikstofemissie verminderd terwijl tegelijkertijd de bodemkwaliteit kan worden verbeterd (geen of minder mestinjectie)</i>
P.5	Oplossing: ruimte voor natuurlijke processen	<i>lets te kort door de bocht gesteld hier. De oplossing is niet alleen natuurlijke processen weer de ruimte geven, maar ook (eerst) herstel van het natuurlijk systeem. Er moet een goede basis zijn, van waaruit je dan met natuurlijke processen verder kunt werken. Dit begint dus met benoemen dat de systemen door menselijk ingrijpen, aanpassen en inrichten niet meer naar behoren functioneren en dat we dit eerst zoveel mogelijk ongedaan moeten maken, voordat je weer verder kunt</i>
P.6	Onderdeel integrale, gebiedsgerichte benadering	<i>We roepen op om in te zetten op peilbeheer waarbij de functie volgend is en niet andersom</i>
P.10	3.2 Samenwerking met waterschappen	<i>Hier wordt benoemd dat er samen gewerkt wordt aan diverse uitdagingen, zoals ook natuur/biodiversiteit. In de praktijk merken we dat het waterschap soms wat afwachtend opereert als het gaat om de provinciale natuurdoelen. Terwijl natuuropgaven (herstel, inrichting) in de meeste gevallen ook een hydrologische opgave zijn. Wij zouden graag zien dat de provincie van waterschappen een actievere rol vraagt op dit vlak en dat het RWP hier dus ook het kader voor</i>

		<i>vormt. Het staat er nu té miniem en vrijblijvend benoemd</i>
P.12	3.4 Samenwerking met Vitens	<i>We vragen om een evaluatie/heroverweging van bestaande winningen, vergelijkbaar met onze inzet in het ASV-traject</i>
P.16	3.7 Regionale waterkeringen Samen met onze partners werken we aan veilige regionale waterkeringen in Gelderland en dragen we bij aan de doelen van de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) (zie 3.8). Deze keringen: - bieden bescherming tegen overstromingen uit het regionale watersysteem (bijvoorbeeld kades langs de Berkel en Eefsebeek);	<i>Oproep: De beoogde kadeverlegging van de Berkel in de omgeving Lochem die samengaat met natuurontwikkeling is niet doorgedaan. Het gaat om het project Herinrichting Berkel tussen Lochem en Borculo (opdrachtgever: Waterschap Rijn en IJssel). We zouden graag zien dat dit project in het kader van klimaat en verdroging alsnog weer wordt opgepakt.</i>
P.18	3.8 Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR)	<i>Onze oproep is om bij vraagstukken over verhoging van de capaciteit van het rivierbed bij hoge waterstanden als eerste de optie te bekijken om dijken terug te leggen.</i>
P.20	De Gelderse landbouwsector moet ook de emissies van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen verlagen. Provincies en waterschappen hebben nauwelijks bevoegdheden om dit af te dwingen. Het Rijk heeft met de meststoffenwetgeving en het toelatingsbeleid voor stoffen de belangrijkste instrumenten in handen. Maar met de komst van de Omgevingswet krijgen provincies en waterschappen een aantal nieuwe instrumenten. Een voorbeeld is de mogelijkheid om in afgebakende gebieden het telen van bepaalde gewassen te verbieden. Omdat de toepasbaarheid en de impact van deze instrumenten nu nog niet goed kan worden ingeschat, hebben we daar in dit waterprogramma voor de KRW-doelen nog geen rekening mee gehouden.	<i>We verwijzen hierbij naar de Europese Richtlijn bestrijdingsmiddelen (RICHTLIJN 2009/128/EG, artikel 12). Deze biedt namelijk een kader om aanvullende maatregelen te nemen t.a.v. stoffen waarvan het aannemelijk is dat deze het milieu onevenredig belasten. We roepen op onderzoek te doen of de Provincie op basis van de Richtlijn aanvullende maatregelen kan nemen. Daarnaast kunnen in het kader van programma's duurzame en/of natuurinclusieve landbouw met de sector afspraken worden gemaakt over vermindering of stopzetting van bepaalde</i>

		<i>bestrijdingsmiddelen: captan, glyfosaat...</i>
P.23	Toch is er wel reden tot bezorgdheid. Er treedt namelijk 'vergrijzing' van het grondwater op: er worden steeds meer en tot steeds grotere diepte kleine concentraties van allerlei stoffen gemeten. Veel van deze stoffen zijn door het Rijk toegelaten, maar er zijn (nog) geen normen voor vastgesteld. Daarom is het moeilijk om ernst en omvang van het probleem te bepalen. Vooral het Rijk is hier aan zet (toelatingsbeleid en normering van stoffen).	<i>Zie onze zienswijze bij P. 20</i>
P.23	Gelderse Natura 2000-gebieden Door de te lage grondwaterstand kampt een aantal Gelderse Natura 2000-gebieden met verdroging. Die verdroging heeft meestal een combinatie van oorzaken, zoals vroegere ingrepen in het watersysteem om regenwater snel uit het gebied af te voeren, grotere onttrekkingen in de omgeving en de droogte van de afgelopen jaren.	<i>Watermaatregelen die nodig zijn voor het bereiken van de Natura 2000-doelen hadden eigenlijk al in 2015 effectief moeten zijn. Voor zover dat niet zo is dient het ecologisch doel uiterlijk in de laatste KRW-periode tot 2027 gehaald te worden.</i>
P.23	Grondwaterafhankelijke oppervlaktewateren Het gaat hier om knelpunten bij 32 van de 78 oppervlaktewaterlichamen die voor hun water (mede) afhankelijk zijn van grondwater. Door toestroom van grondwater met (te) hoge concentraties nitraat uit bemesting, bestrijdingsmiddelen en/of zware metalen worden de doelen in deze 32 oppervlaktewateren niet gehaald. De zware metalen bevinden zich van nature in de bodem. Maar ze worden mobiel (mede) onder invloed van nitraat. Mest en bestrijdingsmiddelen zijn dus de hoofdoorzaak voor het knelpunt. Het grondwater is daardoor lokaal in een slechte toestand. Waar mogelijk is het aan ons om maatregelen te nemen die de knelpunten verhelpen. Die maatregelen nemen we op bij de maatregelen voor het grondwaterlichaam waar het stroomgebied van de betreffende oppervlaktewaterlichamen in ligt.	<i>Zie onze zienswijze bij P. 20</i>
P.24	Grondwaterbeschermingsgebieden <i>Landbouwemissies moeten omlaag</i>	<i>We stellen voor dat hoogste prioriteit wordt gegeven aan: 1^e. de inzet tot omschakeling van agrarische bedrijven naar natuurinclusief. 2^e. een aanpak in concrete probleemgebieden, waar mogelijk</i>

		<i>in samenhang met het GMS-traject.</i>
P.26	<p>3.11 Kaderrichtlijn Water – Bescherming openbare drinkwatervoorziening</p> <p>In de Drinkwaterwet staat dat overheden een zorgplicht hebben voor de bescherming van de kwaliteit van dergelijk water. Bij hun besluitvorming moeten zij hier rekening mee houden.</p>	<p><i>Verzoek: We verzoeken u de zorgplicht duidelijker op te nemen in de omgevingsverordening dan nu het geval is, dat wil zeggen als artikel bij het onderdeel grondwaterbescherming. Dat wil zeggen dat bij planvorming altijd het aspect drinkwater standaard wordt getoetst.</i></p>
P.28	<p>3.12 Kaderrichtlijn Water – Bescherming andere (private) onttrekkingen voor menselijke consumptie</p>	<p><i>Vraag: Onze vraag is of monitoring hierbij ook standaard wordt meegenomen als randvoorwaarde</i></p>
P.31	<p>Dit willen we samen met onze partners gebiedsgericht verder uitwerken. De uitwerking ziet er op hoofdlijnen als volgt uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - grondwaterstanden 10-20 cm omhoog - grondwater langer vasthouden - water trager afvoeren - de bodem verbeteren 	<p><i>Dit zijn goede strevens. De vraag die opkomt is hoe hard dit kader is? En is dit een concreet doel voor de periode van het RWP (t/m 2027) of kent dit doel een langere realisatietijd?</i></p> <p><i>Wij stellen voor dat de Provincie hiervoor een concreet uitvoeringsprogramma maakt, met benoemen van gebieden, budget en fasering. Als voorbeeld verwijzen we naar de 'focusgebieden' uit het WBP van Waterschap Rivierenland</i></p>
P.32	<p>3.14 Duurzaam voorraadbeheer en besparen grondwater</p> <p>Gebied: Gelderland</p> <p>Publiekscampagnes ondersteunen op het gebied van bijvoorbeeld drinkwaterbesparing door de boodschappen te verspreiden via onze eigen kanalen.</p>	<p><i>Oproep: We zouden graag zien dat op provinciaal niveau actief wordt ingezet op ontstening en het voorkomen van verstening en ontgronding van tuinen en groen bij particulieren en bedrijven.</i></p>
P.32	<p>We ondersteunen waar nodig waterschappen en gebruikers om het voorraadbeheer maximaal toe te passen (zie ook 2.15). Water vasthouden vraagt ook aanpassing van het oppervlaktewatersysteem. Meer water vasthouden geeft ook een grotere kans op</p>	<p><i>Zie opmerking bij P.31</i></p>

	<p>wateroverlast. Om wateroverlast te voorkomen, is extra ruimte voor water nodig.</p> <p>Er moet een nieuwe balans komen tussen beperken van risico's op wateroverlast en droogte.</p> <p>Dit willen we samen met onze partners gebiedsgericht verder uitwerken. De uitwerking ziet er op hoofdlijnen als volgt uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - grondwaterstanden 10-20 cm omhoog - grondwater langer vasthouden - water trager afvoeren - de bodem verbeteren 	
P.35	<p>3.17 Droogte Gebied: Gelderland</p>	<p><i>De indruk is dat het probleem verdroging zich beperkt tot de zandgebieden. Onze vraag is of dat zo is? Zo is in de omgeving Zevenaarsprake van verzakking en mogelijke inklinking wat men wijt aan verdroging. Voor het overige is het in het kader van preventie ook voor het rivierengebied wenselijk dat het hydrologische systeem wordt hersteld door onnodige bemalingen, onttrekkingen en te lage grondwaterstand in het voorjaar te voorkomen</i></p>
P.40	<p>3.22 Biodiversiteit Gebied: Gelderland</p> <p>We willen de biodiversiteit in Gelderland vergroten: zorgen voor meer soorten planten en dieren. Dit doen we in het Gelders Natuurnetwerk (GNN), waar we verantwoordelijk zijn voor de natuur. We besteden speciale aandacht aan de Natura 2000-gebieden daarbinnen. In de rest van Gelderland buiten het GNN is natuurinclusief de norm. Dit stimuleren we via kennisdeling en hebben we uitgewerkt in Uitvoeringsprogramma Biodiversiteit - Strategie voor een groener Gelderland. We werken het verder uit in ons ambitiedocument Natuur</p>	<p><i>De focus met betrekking tot biodiversiteit dient integraal te zijn niet uitsluitend op het GNN gericht. Biodiversiteit stopt niet bij een lijn op de kaart. Met name in de witte gebieden maar ook in het GO heeft de natuur zich niet goed ontwikkeld vanwege o.a. te intensieve landbouw en te onnatuurlijk waterbeheer</i></p>
P.42	<p>3.24 Natte landnatuur en 3.25 Gebied: Natte landnatuur in Gelderland</p> <p>In en rond grondwaterafhankelijke begroeiing leven veel diersoorten. Bijvoorbeeld in orchideerijke graslanden</p>	<p><i>Dit is een rare zin, alsof het alleen om de dieren gaat. Het gaat er om dat de grondwaterafhankelijke systemen zeer biodivers zijn</i></p>

	<p>en bron- en beekbegeleidende bossen. Daarom verbeteren we de (grond)watersituatie van de natte landnatuurgebieden in Gelderland. Tot 2027 herstellen de waterschappen 70 natte natuurgebieden. Rond herstelde gebieden gaat de beschermingszone terug naar 200 meter. Als de hydrologische toestand het toelaat kan het ook minder zijn. Voor de nog te herstellen gebieden wordt de zone maximaal 800 meter breed. In de eerste 200 meter voeren waterschappen strikt beleid, dat wil zeggen geen beregening en drainage. Daarbuiten is beregening wel mogelijk, en drainage alleen onder voorwaarden</p>	<p><i>(dieren én planten) en dat voor hun behoud een goede grondwatersituatie essentieel is.</i></p> <p><i>In het kader van het voorzorgsbeginsel past maatwerk. Dat wil zeggen per gebied zal bekeken moeten worden wat de optimale minimale beschermingszone moet zijn.</i></p> <p><i>Ditzelfde geldt voor beregening en drainage in de omgeving van nog te herstellen gebieden. Afhankelijk van de beïnvloedingszone kan dit betekenen dat voor beregening en drainage op een grotere afstand dan 200 meter een strikt regime nodig is en dat in droge perioden striktere maatregelen gelden</i></p>
P.47	<p>3.28 Weidevogelgebieden Gebied: weidevogelgebieden</p> <p>We willen de wateromstandigheden voor de weidevogelgebieden behouden en verbeteren. Er zijn 28 weidevogelgebieden vastgelegd, in onze Omgevingsverordening. Een deel ligt in het Gelders Natuurnetwerk, een ander deel in agrarisch gebied. In het agrarisch gebied willen we de weidevogelgebieden zoveel mogelijk verbeteren voor de weidevogels. We willen een variatie van natte en minder natte percelen. Daarom maken we afspraken met waterschappen en agrarische natuurcollectieven over aangepast peilbeheer en beheermaatregelen. Bijvoorbeeld lokaal een hoger waterpeil en ophogen voorkomen, en het landschap openhouden. Vanaf 2023 komen er opnieuw mogelijkheden voor beheerafspraken over aangepast beheer en een hoger voorjaarspeil. Hierdoor komt meer voedsel beschikbaar voor weidevogels, zowel meer wormen in de ondiepe ondergrond, als voedsel in de kruidenrijke graslandpercelen. Zo werken we samen aan de ambitie voor</p>	<p><i>De Omgevingsverordening beperkt ontwikkelingsmogelijkheden in weidevogelgebieden. Op zich is dat een goede zaak echter de vertaalslag op bestemmingsplanniveau is niet uniform en bovendien laten zowel de verordening als de diverse bestemmingsplannen handelingen toe, al dan niet via een vergunningstelsel, die de hydrologische situatie negatief kunnen beïnvloeden. Wenselijk is dat de provincie gemeenten verzoekt om in dat opzicht bestemmingsplannen weidevogel-proof te maken met het uitgangspunt dat de hydrologische situatie i.v.m. de functie weidevogelgebied niet mag verslechteren en indien nodig zich zou moeten verbeteren</i></p>

	<p>biodiversiteit uit de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland, aan grondwaterbeheer en aan oplossingen in de vorm van ruimte voor natuurlijke processen.</p> <p>Met wie: collectieven agrarisch natuurbeheer, waterschappen en gemeenten.</p> <p>Rol:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Agenderend en stimulerend. <p>Acties/maatregelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Voorkomen van peilverlaging, aantasting van openheid, ophoging en andere verstoringen. - Bestaande en nieuwe beheerpakketten aanbieden die vernatting van percelen of delen daarvan mogelijk maken 	<p><i>De diverse ontwikkelingen in het Binnenveld bij Wageningen maken dat hier sprake is van een situatie die zich zou kwalificeren als weidevogelgebied. Het gaat om het gebied de Hooilanden.</i></p> <p><i>We stellen voor dat de provincie zich inzet om 3 nieuwe robuuste weidevogelgebieden te realiseren: in rivierenland, in de Achterhoek en in de randmeerpolders. Het project de Binnenveldse hooilanden laat zien hoe het kan en dat het werkt</i></p>
P.48	<p>3.29 Soortenbeleid Gebied: Gelderland</p>	<p><i>We stellen voor dat de provincie tuincentra en dierenwinkels aanspreekt en vraagt te stoppen met de verkoop van exoten die de biodiversiteit bedreigen</i></p> <p><i>Daarnaast pleiten we voor een publiekscampagne die mensen er van bewust maakt dat je niet de inhoud van je vijver (dieren of planten) moet overzetten naar sloten, beken, plassen, omdat ze zich invasief kunnen gaan gedragen of infectieziekten in omloop kunnen brengen</i></p>
P.49	<p>3.30 Ecologische verbindingzones Gebied: natte ecologische verbindingzones</p>	<p><i>We missen de natte ecologische verbindingen van de diverse bekenstelsels aan de Veluwezoom en op de Veluwe, o.a.:</i> <i>Renkums/Heelsums Beekdal, Oosterbeek, Arnhem, Velp en Roozendaal, Ellecom landgoed Middachten, Laag Soeren Soerensbeek, Eerbeek Eerbeeks Beek, Loenen Loenense Beek, Strobroekse Molenbeek, Strobroekbeek en Voorsterbeek, Beken bij Apeldoorn West en stad, Beken nabij Vaassen-west. Ook</i></p>

		<i>missen wij bijvoorbeeld de Hierdensche Beek. Zie kaart van de Bekenstichting voor het complete beeld http://www.bekentlas.nl</i>
P.50	<p>3.31 Landbouw Gebied: Gelderland</p> <p>In het verleden is het watersysteem op veel plaatsen aangepast om het gebruik van gebieden door de landbouw mogelijk te maken. Nu het klimaat verandert, zijn opnieuw aanpassingen van het watersysteem nodig. Ook agrarische ondernemers hebben belang bij klimaatadaptatie.</p>	<p><i>Zie boven: inzet op natuurinclusieve landbouw</i></p> <p><i>De aanpassingen zijn niet alleen nodig omdat het klimaat verandert, maar los daarvan ook omdat andere functies (natuur) in het gedrang komen. Zie ook pagina 5, waar het belang van natuurlijke processen als oplossing voor de vele uitdagingen wordt benoemd</i></p> <p><i>Dit klinkt toch als dat de functie leidend is, we willen weer toe naar het systeem dat leidend is en waar de functies uit volgen op de logische plekken</i></p>
Bijlage 1	Begrenzingskaart	<i>Op de kaart missen wij een aantal beeksystemen zoals: de beken bij Arnhem, Roozendaal en Velp, beken in het Renkums beekdal, de beken in Apeldoorn west</i>
P.216	Onttrekkingen door de industrie	<i>We stellen voor om per beïnvloedingsgebied een taks vast te stellen waarboven geen winning meer mogelijk is en om in samenwerking met de waterschappen ook de kleinere onttrekkingen goed in beeld te brengen vanwege het cumulatief effect</i>
P.217	Open bodemenergiesystemen	<i>We gaan er van uit dat uit voorzorg in gronden waar sprake is van kleipakketten die het grondwater beschermen deze systemen niet kunnen worden toegepast</i>